

son, pincében, lépcsőházban). Nemritkán egy kétszobás lakásban 50-60 személy lakott.⁸⁰

Miután az átköltöztetéseket befejezték, a „kis” vagy nemzetközi gettó sok épületében különféle ürügyekkel rendszeresen tartottak razziákat a nyilasok, figyelmen kívül hagyva Tarpataky Zoltánnak, a törvény és a rend védelméért felelős körzeti rendőrtisztnek a hatáskörét.⁸¹ A leggyakrabban felhözott ok a menlevelek ellenőrzése volt.⁸² Az Abonyi utca 8.-ban a nyilasok november 16-án kifosztottak 260 zsidót, akiket Carl Lutz svájci konzul nemrég mentett ki az óbudai téglagyárból. Tíz nappal később a Pozsonyi út 35.-ben tartottak razziát, állítólag mert lövéseket adtak le onnan. Akiket csak kiraboltak, viszonylag szerencsésnek mondhatták magukat; sok zsidót kivittek a Duna-partra, és belelőttek a Dunába. Azok többségét, akiket hamis papírokkal tartóztattak le az egyik ellenőrző razzia során, csillagos házakba parancsolták, abba a körzetbe, amely később a „nagy gettó” lett.⁸³

A nemzetközi gettó csak rövid ideig állt fenn. December elején, amikor a Vörös Hadsereg közeledett Budapest felé, és a Szálasi-kormány feladott minden reményt, hogy normális kapcsolatokat építsen ki a semleges államokkal, a gettó lakossága különösen nagy nyomásnak volt kitéve. A nyilasok „védett” zsidók százait önkényesen elvitték túlszűfolt szállásaikról, és erőszakkal a Duna-partra hurcolták, ahol szétválogatták őket. A fizikailag alkalmasnak ítélteket – és erről teljesen szeszélyesen döntöttek – menetoszlopokba állították, és útnak indították a Reich felé; a gyerekek és az idősebb zsidók többségét beparancsolták az éppen létrehozott nagy gettóba. Ezek közül a szerencsésebbeknek megengedték, hogy a semleges országok tulajdonában lévő vagy igazgatása alatt álló épületekben keressenek menedéket. Különösen a Vadász utca 29. sz. alatti svájci ház, az ún. „üvegház”, amely *de facto* a cionisták ellenőrzése alatt állt, nyújtott menedéket sok ezer üldözött zsidónak. Szállási szerint kb. 18 000 zsidót vittek át a nemzetközi gettóból a budapesti gettóba (a „nagy gettóba”).⁸⁴

A védett zsidók sorsa, mint a gettólakóké általában, különösen nehézzé vált a felszabadulás előtti utolsó hetekben. A helyzet 1945 január elején olyan kritikussá vált, hogy Raoul Wallenberg úgy döntött, a svédek által védett zsidókat átköltözteti a nagy gettóba, ahol – úgy gondolta – több esélyük volt az életben maradásra. Január 4-én ilyen értelmű utasítást kaptak az e zsidóknak orthont adó épületek parancsnokai.⁸⁵ Másnap a svédek által védett zsidók a Pozsonyi út páros számú házaiból átköltöztek a nagy gettóba. A mintegy 5000 zsidót, aki részt vett ebben a költözésben, a rákövetkező napon megközelítőleg ugyanennyi zsidó követte, akik Portugália, Svájc és a Vatikán védelme alatt álltak.